

طراحے وبافت قلعے

قهرمان اسمعیلی

انتشارات بهار دخت

انتشارات بهاردخت

طراحی و بافت قالی

تالیف و گردآوری: قهرمان اسمعیلی

طراح جلد: صنم جاجایی

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۴

چاپ و صحافی: پرریان / امین

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد / قطع: رقعی ۹۸ صفحه

قیمت: ۸۵۰۰ تومان

شابک: ۹ - ۳۶ - ۷۳۵۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸

ISBN: 978-600-7351-36-9

نشانی: تبریز، اول خیابان طالقانی، رویروی مصلی، انتشارات بهاردخت

تلفن: ۰۹۱۴۸۰۲۰۴۲۴

email: bahardokhtpub@yahoo.com

سروشنامه: اسمعیلی، قهرمان

عنوان و نام پدیدآور: طراحی و بافت قالی

مشخصات نشر: تبریز: بهاردخت، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۹۶ ص، ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹-۳۶-۷۳۵۱-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۷۸۸۳۷

فهرست

۷	 مقدمه
۱۱	 فصل اول / تاریخچه فرش بافی
۱۱	 قالی بافی در ادوار پیشین
۱۳	 تاریخچه قالی و فرش ایران
۱۴	 قالی بافی در عصر صفویه
۱۵	 قالی اردبیل (قالی شیخ صفی)
۱۷	 قالیبافی در آذربایجان
۱۸	 اصفهان
۱۹	 نائین اصفهان
۱۹	 جوشقان و میمه اصفهان
۱۹	 قالیبافی در خراسان
۲۰	 معرفی کلی آثار و ویژگی‌های فرش ترکمن
۲۱	 تقسیم بندی فرش‌های ترکمن
۲۲	 معرفی و ویژگی بافت‌های ترکستان شرقی
۲۲	 مشخصات و ویژگی فرش‌های ترکستان
۲۳	 ابزار مورد استفاده در بافت قالی دار یا دستگاه قالیبافی
۲۷	 فصل دوم / مراحل تولید فرش در ایران
۲۷	 مراحل بافت قالی
۳۱	 چله کشی یا یورد ماق
۳۲	 کجی بندی

۳۲	زنجیره بافی.....
۳۳	گلیم بافی.....
۳۳	گره زدن.....
۳۴	بافت و ایجاد نقش.....
۳۴	روش‌ها و تکنیک‌های بافت.....
۳۵	حاشیه در فرش.....

فصل سوم / طرح‌های فرش ایرانی..... ۳۹

۳۹	طرح‌های آثار باستانی و آئینه اسلامی.....
۵۰	طرح‌های شاه عباسی.....
۵۰	طرح‌های اسلیمی.....
۵۰	طرح‌های اقتباسی.....
۵۰	طرح‌های افشان.....
۵۱	طرح‌های واگیره‌ای (بندی).....
۵۱	طرح‌های بته‌ای (بته جقه).....
۵۱	طرح‌های درختی.....
۵۲	طرح‌های ترکمن.....
۵۲	طرح‌های شکارگاهی.....
۵۲	طرح‌های گل فرنگ.....
۵۲	طرح‌های قایی (خشتی).....
۵۳	طرح‌های گلدانی.....
۵۳	طرح‌های محرابی.....
۵۳	طرح‌های محرمات.....
۵۴	قالی موج دریا.....
۵۴	فرش چلسی.....
۵۵	فرش ترنج‌دار منظره حیوانات موزه میلان.....
۵۵	طرح گلدانی.....

۵۶	 طرح شکارگاه
۵۷	 طرح درخت و بوته
۵۸	 طرح گلدار هراتی
۵۹	 طرح باغی
۶۰	 ارتباط طرح و نقش فرش با اسطوره
۶۴	 نقوش گلدانی، افشان
۶۶	 نقش درختی
۶۸	 نقش گلستان
۶۹	 لچک ترنج
۷۰	 نیلوفر آبی، گل هشت پر
۷۱	 نقوش جانوری
۷۳	 ماهی درهم
۷۶	 نقش کله مرغی و مرغی
۷۹	 نقوش هندسی
۸۶	 بررسی نقش و جایگاه صنعت فرش دستباف در اقتصاد ملی
۸۹	 جایگاه فرهنگی فرش دستباف ایران
۸۹	 جایگاه اجتماعی فرش دستباف ایران
۹۰	 جایگاه اقتصادی فرش دستباف ایران
۹۰	 وضعیت تقاضا در بازار داخلی
۹۱	 نگهداری فرش
۹۲	 تعمیر و مرمت
۹۷	 منابع

مقدمه

با بررسی طرح‌ها و نقوشی پیدا شده در غارهای متعلق به ماقبل تاریخ پی به ذوق و فطرت هنرمندانه انسان‌ها اولیه می‌بریم که اکثراً با تقلید از طبیعت و محیط اطراف و با کمک از فطرت ناخودآگاه خود نقوش بدیع و انتزاعی آفریده‌اند. این طرح‌ها بیشتر جنبه آئینی داشته و ارضاءکننده فطرت پرستشگر انسان می‌باشد که در نقاشی‌های خود با یاری گرفتن از نیروئی غیبی سعی در غلبه بر طبیعت و دشمنان خود دارد، کشیدن تصاویری که در آنها حیواناتی را نشان می‌دهد که به وسیله انسان‌ها شکار می‌شوند نشان از آن دارد که خود را برتر و قوی‌تر از دیگر مخلوقات نشان دهد. در طرح‌هایی که انسان‌های اولیه از خود به‌جای گذاشته‌اند نشانی از جنبه تزئینی و زیباشناسانه نمی‌بینیم و این بعدها در مسیر هدف هنرمند قرار گرفت.

انسان در وحله اول جنبه کاربردی قضیه را مدنظر قرار داد و طراحی را وسیله‌ای برای بیان افکار، اندیشه‌ها، آداب و مذاهب خود به‌کار برد، طراحی وسیله‌ای شد برای ارتباط بین انسان‌ها که در مسیر تکاملی خود، منجر به اختراع خط شد. طراحی زبانی است زنده که عواطف و روحیات درونی هنرمند را عیان می‌کند و به او این امکان را می‌دهد که به راحتی با دیگر انسان‌ها ارتباط برقرار نماید. انسان طرح‌هایش را بر در و دیوار غارها و بعد بر روی بیشتر دست‌ساخته‌های خود اعم از سفال، ابزار و وسایل زندگی و نیز بر روی فرش‌ها و زیراندازهایش حک کرد و به این طریق در دنیائی از طرح و نقش غوطه‌ور شد، دنیائی پر از طرح‌ها و رنگ‌های متفاوت.

قالی بافی

مقدمه ذوق و خلاقیت هنری هر جامعه‌ای از سنن زندگی و سوابق تاریخی و محیط زیست آحاد آن قوم ریشه و الهام می‌گیرد و غالباً این ذوق و استعداد در یک و یا چند رشته خاص بگونه‌ای متبلور می‌شود که رقابت جوامع دیگر با آن ملت‌ها و اقوام در آن رشته‌ها بدلائل متعدد تا حدودی دشوار و شاید عبث می‌گردد.

از جمله هنرهایی که در این سرزمین در مرور زمان به ذروه کمال و استادی رسیده و ذوق هنرمند ایرانی در پهنه آن فرصت تجلی وافر یافته هنر قالی بافی است. و دلیل این شکوفایی و اولیه مناسب برای تولید فرش از قبیل پشم‌های مرغوب و انواع گیاهان رنگدار دانست.

بافت قالی و قالیچه در روستاها و یا در میان ایالات بیشتر به عهده زنان و دختران است و در کارگاه‌های شهری حرفه‌ای است که بافندگان زن و مرد به آن می‌پردازند. کار پسران و انگشتان هنرمند خود در دل تارهای فرش جای داده و سرانجام در حالی که دهها و صدها اثر زیبا و دل‌انگیز را با سرانگشت ماهر خویش آفریدند با مقرض اجل تارهای بستگی آنان از بهداشتی کارگاه‌ها به بیماری فلج، کوری، رماتیسم و جهاز تنفس مبتلا می‌شوند. شاید به لحاظ تداعی محنت و محرومیت بافنده فرش و یا به خاطر تفکر در چگونگی آفرینش و طبیعت بی‌جان و زیبایی آن باشد که رابطه‌ای که اساس آن بر زیباپرستی و معنویت است با فرش و بافنده ناشناس و محروم آن برقرار شده و موانست با آن را چنین تفکرآمیز و مشغول‌کننده می‌نماید.

علاقه و پیوند عاطفی مردم ایران به این میراث هنری خود و نیازی که بداشتن آن در مسکن و ماوای خود احساس می‌کنند زایدالوصف است و شاید به جرات بتوان گفت کمتر خانه شهری در ایران است که مفروش به تخته‌فرشی نباشد و در هیچ گوشه‌ای از جهان خرید و فروش فرش به آن مقیاسی که در ایران معمول است رایج باشد.

در سال‌های اخیر فرصت‌های گرانبهایی برای کشورهای رقیب ایران فراهم آمد تا رکود کوتاه مدتی که در عرصه رقابت‌های جهانی برای فرش ایران بوجود آمده بود برای خود جای پای مستحکم‌تری باز کنند. در این سال‌ها کشورهای پاکستان، هندوستان، چین و برخی از کشورهای اروپای شرقی چون رومانی و آلبانی با تقلید از نقشه‌ها و طرح‌های ایران به منابع بزرگی از صادرات فرش دست یافتند و در مقیاسی وسیع برای آینده تجارت فرش ایران خطر ساز شدند ولی این حقیقتی مسلم است که قالی ایران به لحاظ بافت استادانه، طرح‌ها و رنگ‌های دلپسند و جالب همچنان در صدر باقی مانده، روشن‌تر آنکه گویا قالی نفیس ایران بر تارک زیباترین و گرانبهاتین فرش گیتی درخششی دائمی دارد و این قولی است که جملگی برآند.